

UKRAINIAN
BOOKSHELVES WORLDWIDE

ПОРАДНИК

ЗМІСТ	2
1. ПРО ПРОЄКТ	3
2. ЯК СТВОРИТИ І ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТУ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКОВОЇ ПОЛИЦІ?	4
2.1 Аудиторія	5
2.2 Добір книжок	6
2.3 Джерело книжок	10
2.4 Локація	12
2.5 Команда	16
2.6 Партнерство	17
2.7 Фінансування	18
2.8 Комунікація	20
2.9 Заходи	22
2.10 Сталість проєкту	24
3. КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ ВІД УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ІНСТИТУЦІЙ ТА ВИДАВНИЦТВ	25
3.1 Український інститут книги	25
3.2 Goethe-Institut в Україні	26
3.3 Інформація від видавництв	27
4. ДЕ ШУКАТИ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКОВІ РЕЙТИНГИ І НОВИНКИ	28

Проект **Ukrainian Bookshelves Worldwide**, що реалізується громадськими організаціями «Читомо» та «Український літературний центр», спрямований на висвітлення та аналіз ініціатив, які працюють над поширенням української книги для українських біжен_ок за кордоном в умовах війни.

Перебуваючи в крихкому та загрозливому стані, українська книговидавнича сфера залишається мужньою, видавництва, незалежні ініціативні групи та бібліотекарі організовують книжкові полиці за кордоном, щоб допомогти українським дітям-біженцям та їхнім батькам відчувати зв'язок із втраченими домівками та далекою батьківщиною.

Мета нашого проєкту — підсвітити зусилля організаторів таких ініціатив, дізнатися про їхню роботу і виклики, з якими вони стикаються, та зробити їхній досвід корисним для тих, хто збирається створити українську книжкову полицю у своєму місті, організації, закладі і хоче допомогти українським книжкам бути доступнішими за кордоном.

Під українською книжковою полицею в межах цього проєкту ми розуміємо цілеспрямовано зібрані, представлені та загальнодоступні для безкоштовного користування книжки українською мовою.

Ми поговорили з організаціями, культурними закладами та ініціативами з 22 країн, що створили українські книжкові полиці у своїх містах, і зібрали рекомендації, поради й підказки з пошуку книжок, залучення аудиторії й організації роботи полиць.

Порадник також містить зведену інформацію від українських організацій, інституцій та видавництв, що буде корисною тим, хто має намір створити українську книжкову полицю у своїй країні, організації, закладі, або шукає доступу до української книги за межами України.

Поради у цьому документі не є вичерпними й ґрунтуються на коментарях й рекомендаціях, наданих під час публічного опитування тематичних ініціатив в межах проєкту *Ukrainian Bookshelves Worldwide*.

Перелік країн, в яких працюють ініціативи українських книжкових полиць, що надали рекомендації для порадника: Австрія, Бельгія, Греція, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Литва, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Республіка Кіпр, Республіка Корея, Румунія, Словаччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія.

ЯК СТВОРИТИ І ОРГАНІЗУВАТИ РОБОТУ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКОВОЇ ПОЛИЦІ?

«Найпростіша порада – просто почати»

Якщо ви відкрили цей poradnik, вочевидь, ви маєте намір створити або поповнити книжкову полицю, або й навіть цілий відділ вашої імпровізованої чи реальної місцевої бібліотеки, школи чи культурного центру. В межах цього проекту ми зібрали найкращі приклади волонтерських ініціатив, що спромоглися не лише представити українську книгу далеко за межами України, але й вплинути на читацькі запити, формування книжкових фондів місцевих бібліотек, згуртувати навколо себе літературні клуби чи просто активних читачів. І якщо раніше бібліотеки закупували лише російську книгу, а читачі давно звикли, що українську книгу навіть у відділі «літератури іноземними мовами» годі й шукати — ми віримо, що завдяки волонтерам, громадським об'єднанням та, звісно ж, надзвичайно якісній продукції українських видавництв ця ситуація суттєво змінилась.

Наша команда певна, що з вашою допомогою українська книга все частіше з'являтиметься на полицях бібліотек, культурних центрів, громадських організацій, шкіл, у мережах закордонних дистриб'юторів і на полицях книгарень та супермаркетів — цей список можна довго продовжувати.

У цьому Пораднику ми зібрали підказки для тих, хто збирається створити українську книжкову полицю чи книжковий простір у своєму населеному пункті, організації, закладі, спираючись на досвід як новоприбулих українців, так і місцевих громад, професійних бібліотекарів в екзилі та місцевих громадських активістів. Також ми запросили незалежних експертів до створення окремих порад, які ви також знайдете на цих сторінках. Отже, з чого почати та як краще організовувати роботу?

Насамперед, варто оцінити свої сили і ознайомитися із цим Порадником, щоб спланувати роботу крок за кроком, оцінити ризики, а також знайти правильні рішення, щоб ваша полиця перетворилась на сталу ініціативу.

«Чути потреби українців, які шукають читання»

1. ВИЗНАЧТЕСЯ З АУДИТОРІЄЮ

Визначтеся, з якою цільовою аудиторією ви плануєте працювати. Це можуть бути як українські біженці, так і, ширше, жителі місцевої громади, переселенці з інших країн. Це матиме вплив на перелік книжок, якими ви наповнюватимете полицю.

З'ясуйте також, скільки українських дітей, сімей, дорослих живуть у вашій місцевості, скільки з них зацікавлені у відвідуванні бібліотеки, яку літературу вони хотіли б прочитати. Майже у кожній місцевості створені телеграм-, вайбер-, вотсапчати, у яких зручно розмістити оголошення чи опитування. Активно співпрацюйте з українською спільнотою.

2. ДІЗНАЙТЕСЬ ПРО ПОТРЕБИ ВАШОЇ АУДИТОРІЇ

Вивчіть потреби вашої аудиторії, лише потім замовляйте книги й організовуйте книжкові полиці.

Дізнайтесь, яка література чи інші матеріали (CDR, DVD ECT) потрібні. Дослідіть, які книжки позичатимуть і читатимуть найбільше, які потреби у ваших відвідувачів. Якщо є можливість зробити пряме опитування (безпосередньо запитати про читацькі вподобання), обов'язково проведіть його.

3. ЗНАЙДІТЬ ОФФЛАЙН І ОНЛАЙН ОСЕРЕДКИ СВОЄЇ АУДИТОРІЇ

Вивчіть, де найчастіше буває фізично і які сайти, чати і групи у соцмережах читає ваша аудиторія. Це можуть бути інформаційні центри, курси для українських переселенців, готелі та гуртожитки, де перебувають тимчасово переміщені особи. Ви маєте знати, де їх знайти і де до них говорити.

Чи не найкраще місце для створення української книжкової полиці – місцева публічна, шкільна бібліотеки, куди члени громади цілеспрямовано приходять за книгами, спілкуванням і читанням.

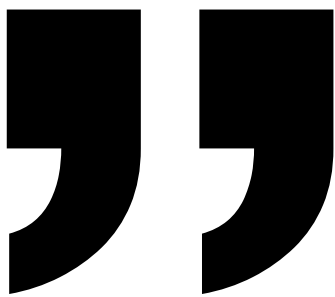
Оберіть ненав'язливий стиль комунікації, але водночас подбайте, щоб у ваших повідомленнях були факти щодо того, де вас знайти, до кого звернутися з додатковою інформацією, години роботи тощо. Намагайтеся щотижня нагадувати про себе через промоцію актуальної книжки – так контент не буде повторюватися, а заходити ви будете до свого читача через продукт. Промотувати варто також і заходи, якщо плануються, та можливість просто зустрітися у колі однодумців.

«Для добору книжок вкрай важливо залучити експертизу»

1. ВИЗНАЧТЕСЯ З ПОТРІБНИМ ОБСЯГОМ КНИЖОК

Обов'язково вирахуйте, скільки саме книжок ви можете взяти для свого фонду чи полиці. Спробуйте скласти список жанрів та оцініть, скільки книжок кожного жанру ви можете взяти.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

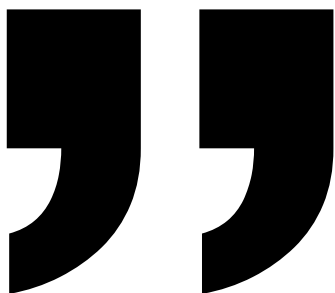
Саша Сметаненко:

В разі, коли зрозуміти кількість людей у спільноті складно, можна відвідати мережевий книжковий магазин. Порахувати кількість книжок представлену на полицях (не спеціалізованих стендах чи острівцях). Зазвичай полиці там заставлені щільно, корінець до корінця (якщо пам'ятає мене не підводить, на одній полиці буде 30-40 од.) Нам така щільність не потрібна, тому отримане пораховане число можна зменшити на третину, так на полицях буде достатньо повітря для цікавої презентації. Категорії також можна сміливо піддивлятися у книжковому, але не погано додати декілька унікальних категорій на свій смак та вигадку (підбірки). Для кожної книжки мати хоча б одного дублера (тобто одна на полиці, одна про запас) – за умови, що є місце для зберігання. В умовах, коли дістатись до видавця швидко неможливо, то запас все ж краще мати.

2. ЗВЕРНІТЬСЯ ПО ДОПОМОГУ ДО ЕКСПЕРТІВ

Залучіть експертизу для добору книжок для полиці. Спробуйте знайти спеціаліста, який вам допоможе підібрати книжки, якщо ви не володієте українською, або сумніваєтесь у виборі. Знайдіть консультанта з української літератури.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Юлія Козловець:

Якщо ви працюєте з дитячою книгою, на сайті «Барабуки» є розділ «Довідник» з видавництвами, дітознавцями, дослідниками, перекладачами, письменниками та інституціями, що може допомогти на початку роботи.

ПОДИВИТИСЯ

3. ВИВЧАЙТЕ КАТАЛОГИ

Звертайтеся до видавництв, до профільних організацій і майданчиків. Ви можете підписатися на розсилки каталогів обраних українських видавців, або ж шукати добірки з пропозиціями новинок, що готують медіа та інституції.

Каталоги з добірками найкращих українських книжок щороку готує Український інститут книги

ПОДИВИТИСЯ

Читомо кілька разів на рік пропонує ознайомитися з новинками в розділі «Вітрина новинок»

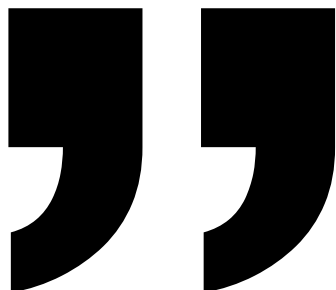
ПОДИВИТИСЯ

Деякі онлайн-книгарні надають списки книг українською мовою. Більше ідей шукайте у розділі «Де шукати українські книжкові рейтинги і новинки».

ПОДИВИТИСЯ

ПОДИВИТИСЯ

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

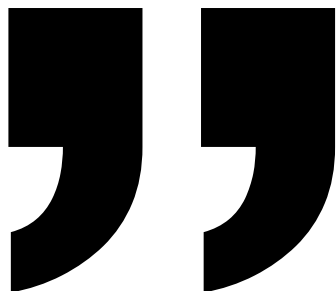
Лариса Лугова:

На сайтах і сторінках українських бібліотек також можна знайти рейтинги і поради, які книжки найпопулярніші у читачів бібліотеки. Це перевірені підказки, яку книгу придбати для книжкової полиці, адже вони вже апробовані читачами (перелік бібліотек поданий у розділі «Де шукати українські книжкові рейтинги і новинки»).

4. ДІЗНАЙТЕСЬ ПРО ПОПУЛЯРНІ КНИЖКИ

З'ясуйте, які книжки популярні в Україні. Відстежуйте рейтинги від українських профільних медіа, організацій та інституцій, що працюють з книжками. Наприклад, Читомо і PEN Ukraine оприлюднюють матеріали з відповідними рекомендаціями. Звертайте увагу на рекомендації від Goodreads. Вартує уваги й інформація про переможців українських книжкових конкурсів і премій.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Марія Шубчик:

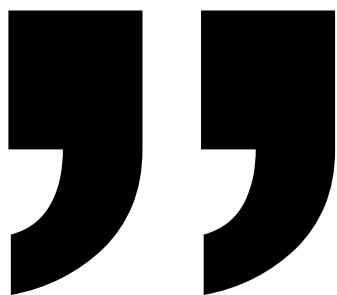
Натхнення щодо формування списку книг можна почерпнути також з проєкту «Живі письменники» Українського інституту книги. Це хороша нагода показати сучасну українську літературу, але й, можливо, Вам вдасться в рамках Вашої ініціативи запросити когось з авторів та авторок на читання.

ПОДИВИТИСЯ

5. ЗАБЕЗПЕЧТЕ РІЗНОМАЇТТЯ

Часто ініціативи закупають лише дитячі книжки, забуваючи про дорослих, або ж про підлітків. Не забувайте про потреби аудиторії. Спробуйте наповнювати полицю різною літературою, забезпечте наявність асортименту, аби кожен читач міг знайти своє.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

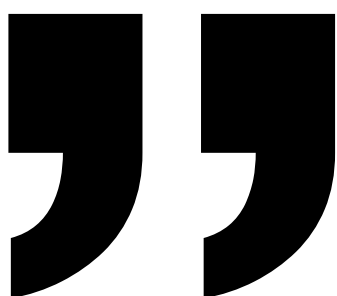
Лариса Лугова:

Але, в той самий час, оскільки книжкова полиця – це невеликий простір, не намагайтесь охопити все і задовольнити професійні чи наукові інтереси користувачів. Бестселери, науково-популярна література, класика, сучасні романи, – попереднє опитування визначить перелік тем, на які вам варто звернути увагу.

6. НАПОВНЮЙТЕ ПОЛИЦЮ ЯКІСНИМИ КНИЖКАМИ

Книжки мають бути доброї якості, не застарілі, аби було приємно тримати їх в руках. Подбайте про наявність привабливої, актуальної колекції. Буде корисним й періодичне оновлення асортименту.

ПОРАДИ ЕКСПЕРТОК

Саша Сметаненко:

Варто звернути увагу на такий момент, що певний відсоток книжок люди будуть брати та забувати повертати (зазвичай 10–20%). Напевно, варто було б додати до книжки невеличкий текст чи пояснення (як зокрема роблять у буккросингу) звідки ця книжка, трохи про проєкт, та нагадати, що після прочитання книги варто повернути, чи обміняти на іншу. Хоча, це залежить від того, як саме організовані полиці. Також наявність такої інформації на книжці може бути додатковим промо полиці.

Марія Шубчик:

Що завжди важко для всіх бібліотекарів – це розставатись з книжками. Особливо з тими, які були улюблені багатьма читачами. Це значить, якщо Ваша ініціатива існує вже кілька років, треба взяти за правило періодично передивлятись весь фонд та інколи «списувати» певні книги, як би це важко не було. Але полиця має бути актуальною та охайною.

7. ЗВЕРТАЙТЕ УВАГУ НА МОВУ КНИЖОК

Вони мають бути чи лише українською, чи розміщені поруч з перекладами (наприклад, англійською) та з книжками про Україну. Перевірте, аби поруч не було російської літератури. На жаль, у дуже багатьох бібліотеках досі українські видання “Кобзаря” Тараса Шевченка стоять на одній полиці з пропагандистськими книжками російської імперії, як-от “История Малороссии”, “Воссоединение Украины с Россией”, у цьому випадку варто аргументовано й з фактами пояснити бібліотекарям, чому таке поєднання є не припустимим, може травмувати й підігрує імперському шовіністичному погляду сучасної росії. Важливо відмежувати навіть просторово українські й російські книжки.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

”

Вероніка Селега

Як варіант, можна запропонувати робити полицю «тематичною», залежно від уподобань організаторів, від географічного місця розташування. Наприклад, арт-полиця. Є акцент на альбомах, артбуках, ключових художниках країни, але ця акцентованість дозволяє навколо фокус-теми насичувати бібліотеку всією іншою літературою. Або ж музична полиця, яка дозволяє зробити акцент на композиторах, музикантах краю, навіть нотах для певної аудиторії. Але знову ж таки, це не заважає решті асортименту – художній літературі, нон-фікшну, а навпаки, підсвічує його. Фокус дає унікальність і може викликати більше інтересу відвідування, аніж усе разом.

Португалія, Лісабон,
Освітній простір Baby Shark

«Подумайте, де взяти книжки»

1. ДОСЛІДІТЬ, ДЕ МОЖНА ОТРИМАТИ КНИЖКИ

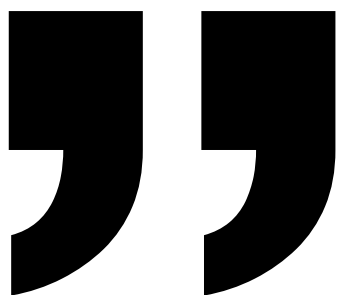
Проведіть моніторинг в мережі. Дізнайтесь, що доступно, та які є опції замовлення. Зверніться за порадою до схожих ініціатив, які вже створили полицю, чи українських інституцій, що спеціалізуються на книжках. Інституціями, що може допомогти на початку роботи.

2. ПОТЕНЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА КНИЖОК ДЛЯ ВАШОЇ ПОЛИЦІ:

- можна почати навіть із тих книжок, з якими приїхали;
- співпраця з книгарнями та спеціалізованими книжковими магазинами;
- купівля напрямку у видавництва;
- закупівля не нових книжок в Україні;
- деякі видавництва готові пожертвувати книжки для біженців;
- самостійно надрукувати книги у невеликих кількостях;
- зверніться до ініціатив / організацій, які мають прямі контакти з українцями;
- посольства, консульства;
- оголошення збору літератури для полиці серед місцевої громади (наприклад, у соцмережах чи у газеті);
- можна організувати буккросинг;
- організація подій, де люди можуть обмінюватися й залишати книги в «бібліотеці на колесах».

За бажання та можливості — використовуйте декілька джерел одночасно, адже це може суттєво розширити ваш асортимент.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Ірина Батуревич:

У більшості країн з розвиненою книжковою інфраструктурою, розповсюдженням книжок займаються дистриб'ютори – вони можуть орієнтуватися на потреби книгарень, бібліотек, інституцій, або ж поєднувати ці напрямки. Часто ці компанії можуть суттєво спростити логістику та запропонувати ціну зі знижкою. Проте українська книга є в каталогах не усіх дистриб'юторів. В бібліотеках національного рівня, а також в університетських книгозбірнях ви можете дізнатися, через якого дистриб'ютора вони замовляють книжки — і спробувати перевірити його каталоги, або ж налагодити з ним зв'язок та спробувати домовитись про книжки,

що вас цікавлять. Для співпраці вам потрібно створити юридичну особу, або ж знайти юридичну особу в українській громаді. Для початку, це може бути навіть громадська організація.

Читайте детальніше про те, як працюють дистриб'ютори у матеріалі Читомо

ЧИТАТИ

3. ПРОДУМАЙТЕ ЛОГІСТИКУ

Якщо ви закупуєте книжки, логістика стане для вас одним з найбільших викликів. Доставка з України і розмитнення можуть бути дороговартісними тож продумайте, як саме ви отримаєте книжки. Серед найрозвиненіших в Україні поштових служб: Укрпошта та Нова пошта. Остання нині активно відкриває нові відділення в країнах Європи. Деякі ініціативи залучають для доставки книжок волонтерів і приватних перевізників.

Варто знати й особливості митного оформлення книг, зокрема є обмеження за вартістю пакунку — до 10 тис. євро. Будь ласка, зв'яжіться з митницею країни призначення, щоб переконатися, що всі замовлені товари дозволені на ввезення і не вимагають додаткових дозволів або ліцензій. Ввезення товарів для особистого користування, вартість яких перевищує безмитний ліміт, обкладається відповідними митами, податками та іншими митними зборами. Приміром, на [Yakaboo](#) можна замовити книжки за кордон на суму, що не перевищує допорогову, тобто без мита (у різних країнах це різна цифра: у середньому від 100 євро до 250 євро). Якщо потрібно більше, можна зробити кілька замовлень.

Для експорту книг, виданих понад 50 років тому, потрібно отримати висновок Міністерства культури України.

Якщо відправник пересилає багато речей одного найменування – книги, сувеніри, новий одяг або взуття у великій кількості – бажано, щоб він подав накладну, де були вказані кількість предметів та їхня вартість. Потрібно також вказувати, які книжки пересилаються – дитячі, художні, підручники, технічна література, історична література.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

”

Ірина Батуревич:

Залежно від країни, де ви хочете створити полицку, можна обрати інших перевізників. Так, наприклад, для доставки в США та Канаду добре зарекомендувала себе компанія Meest express.

Будьте також готові до того, що логістика може зайняти не лише більше часу та коштів. Проте не засмучуйтесь — і шукайте партнерів. Наприклад, ним може стати Український інститут книги. Посприяти можуть також і фонди, і місцеві осередки української діаспори.

Щоб грамотно розрахувати бюджет і швидко отримати відправлення – зверніться по допомогу до консультанта, або ж до книгарні, що має досвід у міжнародних відправленнях.

«Перш за все потрібні книжки і місце»

1. ЗНАЙДІТЬ МІСЦЕ ДЛЯ ПОЛИЦІ

Для того, аби організувати українську книжкову полицю, потрібно знайти місце для неї. Найпоширенішою рекомендацією є звернення до бібліотек міста, де ви живете. Вони мають компетенції для роботи з книжками, налагоджену систему їхнього обліку, каталогізації, роботи з клієнтами.

Як локацію також можна розглядати організації, що працюють з українцями. Погляньте на місця, де українці перебувають найчастіше: інформаційні центри, освітні заклади, лікарні, культурні інституції, посольства, кафе тощо.

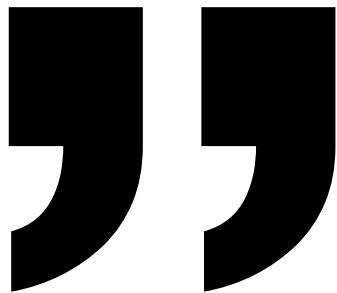
2. ПОДБАЙТЕ ПРО НАЯВНІСТЬ НЕОБХІДНОГО ОБЛАДНАННЯ

Якщо ви створюєте полицю не в бібліотеці, вам потрібно подбати про наявність необхідного обладнання, меблів (книжкові шафи, полиці, столи, стільці, пуфи, смітники).

3. ЗАБЕЗПЕЧТЕ ДОСТУПНІСТЬ

Подбайте про те, аби до полиці був вільний доступ. Враховуйте потреби аудиторії, наприклад, батьків з візочками чи людей похилого віку. Також організовуйте простір таким чином, аби люди не скупчувались, а пересувались вільно.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Саша Сметаненко:

Ще трохи про зонування — книжки для дітей можна розмішувати на окремих невисоких полицях адаптованих під дитячий зріст, або на маленьких "острівцях", щоб дитині було легше взяти книжку з полиці. Але це, звісно, залежить від можливостей та розміру простору для читання.

4. ПОРАДИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛИЦІ

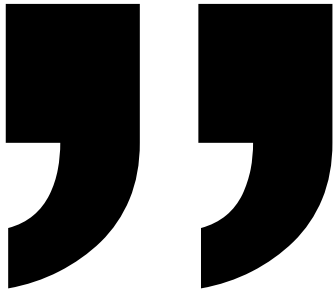
Додайте очевидний знак того, що на цих полицях — література українською мовою.

- Подумайте про принцип розставлення книжок. Якщо книг небагато, то вони можуть бути за алфавітом, темами (наприклад, для відпочинку, для тренування мозку, з історії України, казки, про тварин, про космос), за жанрами й категоріями (фантастика, фентезі, любовні романи, детективи, дозвіллева книга, фахова / бізнес-література, науково-популярні книжки, арткниги, графічні романи / комікси, класика, історична книжка, біографії / мемуари, енциклопедії / словники, наукові видання, підліткова

книжка, книжка-картинка, ігрові видання, трилери / містика / жахи, сучасні романи, поезія, кулінарна книга, психологія / саморозвиток, фотокнига / зніми).

- Якщо ідеться про дитячі книжки, то можна розділити полицю за віковими категоріями. Наприклад: 3-6 \ 6-9 \ 9-12 \ 12+.
- Проявіть креатив і визначайте "Найчитаніші книжки тижня / місяця", "Вибір куратора", "Мій друг рекомендує", "Для вашого ролика в ТікТоці", "Бестселер №1". Такий інтерактив привертає додаткову увагу й може стимулювати читання.
- Періодично можна десь поруч робити невеликі тематичні книжкові виставки, привертаючи увагу до полиці.
- Можна також вкладати в книжки невеличкі флаєри-закладки з рекомендаціями, чому ви радите саме цю книгу, або питання, над якими слід подумати після прочитання.
- Легші книги — нагору, важчі — вниз.

ПОРАДИ ЕКСПЕРТОК

Лариса Лугова:

Неспеціалісту каталогізувати книжки буде складно. Якщо книжкова полиця невелика за обсягом, можна означити книжки в інший спосіб, наприклад, кольоровим маркуванням, коли на корінці книжок наклеюються кольорові позначки: зелений – книги про природу, червоний – романи, синій – історія тощо.

Якщо книжкова полиця організована в бібліотеці, переконайте керівництво бібліотеки, що вона має бути частиною фонду бібліотеки, а не тимчасовою ініціативою, і тоді питання каталогізації і опрацювання буде виконано на професійному рівні.

Саша Сметаненко:

Є один цікавий момент, що працює для магазинів, але можливо, для гарного вигляду полиць теж підійде — фронтальна презентація книжок — коли обкладинка гарна (особливо це стосується дитячих видань) — розвернути її не корінцем, а "обличчям до" читача. За потреби (та можливості) також варто подбати про гарне освітлення.

Марія Шубчик:

Якщо полиця створена у партнерстві з іншими інституціями, одразу обговорюйте з ними, як вони мають бути презентовані, можливо, через айдентику полиці та логотипи спонсорів та партнерів.

5. ВЕДІТЬ ОБЛІК КНИЖОК

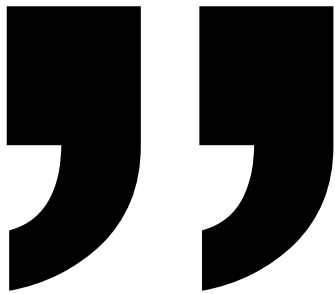
З часом книжок ставатиме все більше, тому відразу потрібно подумати над веденням їхнього обліку. Радимо відразу вести його в електронній формі, найпростіше у Google-таблиці, де

вказувати розділ, категорію книжки, бібліографічний опис, нотатку-анотацію, можна зазначати мецената, який допоміг придбати книжку. Відразу у документі можна зазначити, кому і коли книжку було видано, не забудьте взяти контакти читача, щоб нагадати йому про повернення.

Подумайте, чи можна книжки читати відразу у просторі, чи можна брати додому (якщо так, то на який термін), як ви будете нагадувати читачеві про потребу повернути книжку.

Якщо ви пануєте далі розвивати простір, подбайте про маркування книжок, наприклад, на певній сторінці робіть позначки вашого простору. Як цікавий формат – подумайте про екслібрис вашої книжкової полиці, яким ви зможете маркувати всі видання вашої колекції.

ПОРАДИ ЕКСПЕРТОК

Юлія Козловець:

Техніка доступу до книжок і їхній облік залежить від локації: якщо це бібліотека, і книжки на обліку, то залишається лише знайти консультанта по цих книжках (або навчити бібліотекарів). Якщо ж це кафе, центри біженців тощо — необхідно продумати, як саме відбувається видача, повернення, обмін. Чи буде залучений окремий працівник, що контролюватиме цей процес? Що відбудеться з книжками, коли біля полиці нікого немає?

Лариса Лугова:

Треба обов'язково продумати момент обліку виданих і повернених книжок. Це будуть формуляри читача? Автоматизована видача? Хто відповідатиме за збереження фонду книг, нагадування про повернення? Так, найоптимальніший варіант – бібліотека, бо ініціативи в інших місцях можуть швидко згаснути. Уявімо ситуацію, що книжки розібрали і не повернули, або ініціатор вже не має часу і можливості.

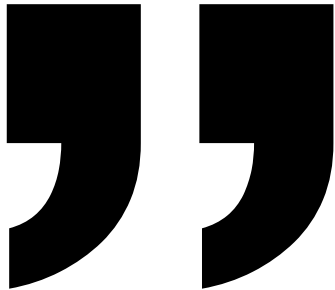
Марія Шубчик:

Наразі є досить велика кількість додатків, які дозволять систематизувати приватну бібліотеку та фіксувати дати видачі та повернення книг і медіа. Для невеликої полиці такий додаток цілком може підійти та оптимізувати процеси видачі, якщо це відбувається не в бібліотеці з вже налагодженим порядком роботи. Якщо Ваша полиця існує не в межах бібліотеки, то також важливо заздалегідь підготувати правила користування книгами та обов'язково просити нових читачів з ними ознайомитись: чи можуть читачі брати книги додому? На який термін видається книга? Чи має читач відшкодувати її вартість в разі її втрати чи пошкодження? Це спростить Вашу роботу та дозволить уникнути багатьох непорозумінь.

6. ЗАБЕЗПЕЧТЕ ТЕПЛЕ, ПРИЄМНЕ СПІЛКУВАННЯ

Враховуйте контекст і будьте привітними. Створіть гарну атмосферу в спілкуванні і просторі. Пам'ятайте, що українськими книжками можуть цікавитися не лише наші земляки, а й громадяни інших країн, тому важливо вміти представити їх, розповісти, що з української літератури можна прочитати мовою, яка буде зрозуміла іноземцям (дивіться гіді Читомо по книжках, що вийшли французькою, англійською, німецькою, іспанською мовами).

ПОРАДИ ЕКСПЕРТОК

Саша Сметаненко:

Команді варто обговорити, як саме буде створюватись тепла атмосфера, якими словами і за якими правилами. Радила би командам, які обиратимуть працювати з українськими біженцями, отримати консультацію у психолога, щодо того, як поводитися з сенситивними темами, як коректно звертатись (особливо до дітей). Зараз такі поради та матеріали вже є. Те саме стосується і підбірки літератури, варто бути уважними та уникати ретравматичних тем. Може бути й окрема полиця з терапевтичними книжками.

Вероніка Селега:

Інформацію про відкритий простір варто поширити у мікрорайоні. Наприклад, у кав'ярнях і барах. Зазвичай, заклади дружні до такої політики сусідства та радо допомагають. Особливо, якщо інформація з основними даними має привабливий і ненав'язливий вигляд у форматі візитівки або ж просто надруковано на А5.

У промоції локації варто підкреслити цінність місця як публічного простору. Наприклад, якщо це бібліотека, то вочевидь, є можливість працювати з хорошим інтернетом у тиші, і це причина для багатьох прийти і перевірити, чи зручні умови. Це тільки привід – полиця та книжковий асортимент будуть поміченими + менеджер на локації зверне на це увагу. Не тільки простір бібліотеки має свої переваги, кожна локація, де розміщена полиця, має свої переваги. Які вони? — поміркуйте з командою.

«Усе можна створити з нуля, якщо є велике бажання та люди, які підтримують твою ідею»

1. ЗБЕРІТЬ КОМАНДУ

Знайдіть однодумців, що будуть готові працювати з вами і займатися питаннями комунікації, промоції місцини, пошуку чи купівлі книжок, їхньої каталогізації, організації тематичних заходів, роботи з відвідувачами (видача і повернення книжок) тощо.

2. ЗНАЙДІТЬ УКРАЇНОМОВНИХ ЛЮДЕЙ В КОМАНДУ

Подбайте про наявність україномовного персоналу. Це можуть бути волонтери зі знанням мови.

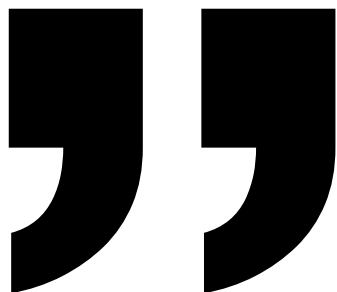
3. ШУКАЙТЕ БІБЛІОТЕЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Спробуйте залучити або зверніться до професійного бібліотекаря чи працівника книжкової крамниці. Хоча б для консультацій.

4. НЕ НЕХТУЙТЕ ОПЦІЄЮ ВОЛОНТЕРСТВА

Залучення волонтерів є дуже помічним і цінним джерелом кадрів для таких ініціатив. Водночас якщо працювати лише на волонтерських засадах, може постати питання сталості проекту, постійних годин роботи, втоми й вигорання. Тому відразу думайте про мотивацію волонтерів і шукайте можливості постійного залучення.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Марія Шубчик:

У багатьох європейських бібліотеках є поширеним формат волонтерів читання – людей, які приходять у бібліотеку читати вголос для дітей і дорослих. Залучайте активних читачів та читачок – кілька зручних пуфів, цікава книжечка, навіть кілька відвідувачів – чому б не почитати її всім разом? Після читання дітям можна запропонувати ще й щось змайструвати чи обговорити персонажів книжки (детальніше про волонтерів читання).

5. ПРИДІЛЯЙТЕ УВАГУ КОМАНДОТВОРЕННЮ

Проводьте наради, дізнавайтесь про потреби членів команди, волонтерів. Корисним буде й розвивати членів команди, інвестувати в освітні ініціативи для них. Проговорюйте складнощі, які виникли, та пропонуйте рішення проблем.

1. ШУКАЙТЕ ПАРТНЕРІВ

Для того, аби знайти локацію чи обладнання, при пошуці коштів чи людей в команду, для залучення аудиторії, організації заходів, закупівлі книжок, або й просто для консультації і корисних порад — в багатьох питаннях украй відчутною може виявитись допомога партнерів.

Потенційними партнерами можуть стати:

- профільні державні інституції України та країни вашого перебування
- посольства та дипломатичні представництва України та країни вашого перебування
- культурні інституції та організації освітні інституції та ініціативи (університети, гуртки, курси, суботні школи)
- видавництва книгарні та спеціалізовані онлайн- і офлайн-магазини та платформи донори та фонди, що надають допомогу українським ініціативам
- локальні організації, заклади, установи
- український йбо локальний бізнес

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

”

Ірина Батуревич:

Партнерами можуть стати не лише організації, від яких ви очікуєте придбання чи доставлення книжок для вашої полиці. Стратегічно важливими є й місцеві бібліотекарі. Не забувайте, що бібліотеки в усьому світі — це відкриті простори, доступні для усіх, вони можуть стати важливими точками гуртування. Окрім того, ви можете розраховувати на професійну пораду досвідчених бібліотекарів, а можливо, ваше знайомство допоможе їм додати українські книжки до своїх колекцій.

Нідерланди, Гауда, Бібліотека Chocoldefabriek

«Найважливішу роль у нашій ініціативі відіграли
саме люди, а не фінанси.
За весь час ми витратили 100 євро на все.
Завжди знаходились ті,
хто радо допомагав»

1. ШУКАЙТЕ ФІНАНСУВАННЯ

На початку реалізація книжкової полиці може не потребувати фінансування, якщо вона безкоштовно поповнюється книжками і є повністю волонтерською. Але при залученні кваліфікованого персоналу, або для закупівлі обладнання, книжок, їхнього доставлення, вам таки можуть знадобитися кошти. Існує безліч відомств, що підтримують українські ініціативи через пожертви, стипендії, гранти чи просто поради.

Потенційні джерела коштів, згадані респондентами проекту:

- профільні українські програми підтримки
- грантові можливості
- благодійні установи
- вмотивовані бізнеси та організації
- публічні збори коштів, донати, Patreon
- приватні пожертви в інший спосіб.

На що можуть знадобитися кошти?

- купівля чи друк книжок
- доставлення книжок і їхнє розмитнення
- оренда локації, місця
- прибирання місця, комунальні послуги, інтернет
- обладнання, комп'ютер, принтер, меблі (для локації і команди)
- продукти харчування на локації (стаканчики, серветки, вода, чай, кава, цукор, печиво тощо)
- оплата роботи команди
- оплата роботи залучених експертів (переклад, верстка сайту, дизайн промоційних матеріалів, бухгалтерія, бібліотечна і книжкова експертиза)
- організація книжкових заходів і активностей (наприклад, витрати на дорогу, поселення і гонорар запрошених авторів)

- друк поліграфічних матеріалів (афіші, банери, флаєри, наліпки)
- канцелярські товари та речі для майстер-класів
- виготовлення мерчу локації (брендовані сувеніри)

«Промотуйте свою книжкову полицю»

1. ШУКАЙТЕ ЕКСПЕРТИЗИ

Якщо у вашій команді немає професійного медійника, пройдіть курси з комунікаційних стратегій, специфіки роботи з аудиторіями у соцмережах, таргетингу тощо.

2. ПОДИВІТЬСЯ, ЯК ПРАЦЮЮТЬ ІНШІ КНИЖКОВІ ПРОСТОРИ

Українські бібліотеки за багато років мають величезний досвід спілкування з читачами через соцмережі. Для натхнення дуже проста порада – погляньте на контент, який продукують вони, можливо, він вам також видасться релевантним. Пропонуємо дослідити сторінки [Луганської ОУН_Б – проекту мандрівної бібліотеки в умовах евакуації](#), [Центральної бібліотеки Солом'янського району](#), [Бібліотеку на Пріорці для дітей](#), [Львівської обласної бібліотеки для дітей](#).

3. ПРОМОТУЙТЕ СВОЮ ЛОКАЦІЮ ТА ІНІЦІАТИВУ

Розкажіть вашій цільовій аудиторії про себе і те, що ви їй можете запропонувати. Чітко прописуйте години роботи, адресу, ваші послуги й додаткові можливості.

4. ВИКОРИСТОВУЙТЕ СОЦІАЛЬНІ МЕДІА

Соціальні мережі добре працюють, коли у вас обмежені ресурси. Створіть сторінку чи групу вашого простору у соцмережах, щоб інформувати читачів про ваші новини.

5. КОМУНІКУЙТЕ РЕГУЛЯРНО

Створіть план з комунікацій. Регулярно робіть публікації на тих майданчиках, де найчастіше перебуває ваша цільова аудиторія (це може бути група у фейсбуці, чи дошка оголошень в інформаційному центрі). Наприклад, ви можете розповідати про нові надходження та зацікавлювати книжками.

6. КОМУНІКУЙТЕ НА РІЗНИХ ПЛАТФОРМАХ

Вкрай важливим завданням є досягнення і залучення вашої цільової аудиторії. Вивчіть, де найчастіше отримує інформацію ваша цільова аудиторія.

Каналами комунікації можуть бути:

- соціальні мережі (сторінки організацій та групи у меседжерах, наприклад, популярними є групи в різних регіонах)
- сайти й інші платформи, які відвідує ваша аудиторія
- локальні ЗМІ, газети і журнали (у багатьох громадах роздаються безкоштовні газети й журнали, наприклад, при церквах чи школах, з якими можна заприятелювати)

- радіо і телебачення
- дошки оголошень в місцях частого перебування ЦА
- роздаткові матеріали, флаєри, брошури / Варто зробити брошури та рознести їх в уряди, адміністративні будівлі, центри допомоги, волонтерські центри, бібліотеки та інші місця, де багато українців.
- публічний простір
- мовні курси, школи, дитсадочки
- тощо

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

”

Саша Сметаненко:

Також варто комунікувати, чому ви це робите. Розповідати цікаві історії — про себе, відвідувачів, видавців, волонтерів.

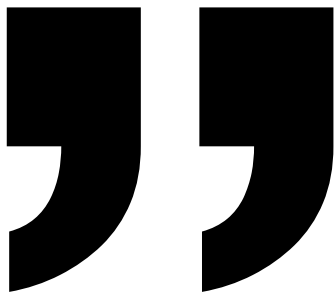

«Презентуйте книжки як щось багатогранне, те, що може надихнути та збагатити наше життя»

1. ВЛАШТОВУЙТЕ НАВКОЛОКНИЖКОВІ ЗАХОДИ

Організуйте ініціативи, які будуть комфортними та цікавими для вашої аудиторії. Це допоможе сформувати навколо полиці спільноту й працюватиме на зміцнення сталості ініціативи та інтересу до неї.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

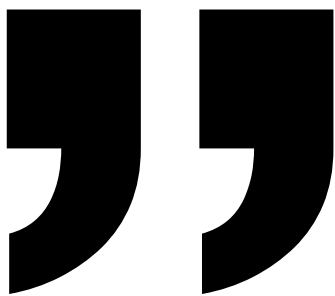
Саша Сметаненко:

велика кількість подій може бути “user generated”, особливо спершу, коли стратегія тільки вибудовується, а робити щось треба вже. Так само з анкетуванням щодо потреб — можна робити анкету на проведення подій для збору запитів (так зокрема працювали в Urban Sapce 500). Звісно, це варто узгоджувати з власником приміщення, але майданчик — це великий ресурс. Щодо побудови спільнот - є, наприклад ось [такий інструмент](#), але можливо, не для початкового етапу. Тому, напевно, зробити Google форму і приймати запити буде найпростішим першим кроком.

Наведені респондентами приклади заходів та ініціатив:

- діяльність літературного/книжкового/читацького клубу
- проведення публічних читань і презентацій
- запрошення цікавих авторів
- проведення заходів для різних вікових категорій (малювання й читання книжок з дітьми тощо)
- освітні ініціативи, лекції, мовні курси
- ігри чи майстер-класи навколо сюжету, чи ідей книги
- події про спільні інтереси / для конкретних фан-домів
- заходи про улюблені книги, або про обмін улюбленими речами
- “випікати той самий пиріг, що згадується у книзі”
- влаштування обговорень
- проведення заходів в парку, в публічному просторі
- книжкові пікніки
- Буккросинг тощо

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Марія Шубчик:

Якщо ви проводите захід в стінах бібліотеки, координаційного центру чи іншої партнерської організації, обов'язково витратьте час на проговорення всіх деталей та внутрішніх правил, наприклад, бібліотеки, навіть, якщо вони здаються для вас цілком зрозумілими та логічними: чи маєте ви наперед надіслати список учасників заходу? Чи маєте ви право, як приватна особа, збирати дані учасників чи буде робити це бібліотека? Якщо це діти, чи мають вони взяти з собою дозвіл від батьків на участь у заході (деякі освітні установи це просять в обов'язковому порядку)? Чи мають на заході бути присутні батьки, які супроводжують дітей? Хто несе відповідальність, якщо випадково якась з книг буде пошкодженою?

Також пам'ятайте, що в європейських країнах дуже суворі правила щодо фото- та відеозйомки з дітьми – зазвичай потрібен письмовий дозвіл батьків на те, щоб робити фото під час заходу.

Ви також можете скористатися багатим досвідом українських і закордонних бібліотек.

Ось приклади інноваційних послуг від українських бібліотек [«Твори культуру: бібліотечні інноваційні послуги» від Української бібліотечної асоціації](#).

[Рекомендації для проведення книжкових заходів від Goethe-Institut в Україні](#), підготованого в рамках проекту «Валізка з книжками із України».

2. ПРОДУМАЙТЕ БЮДЖЕТ

Якими б геніальними ідеями ви не запланували здивувати відвідувачів, спочатку подумайте про бюджет заходу й спрогнозуйте можливі витрати. Якщо сума виявиться не посильною, запропонуйте відвідати захід за донейт.

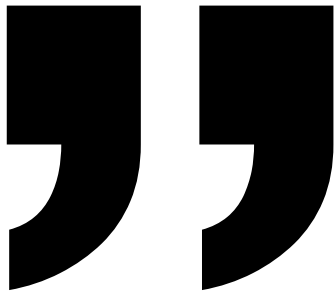

Війна закінчиться, і багато хто знову повернеться додому — відновлювати власне життя, допомагати близьким, створювати книжкові простори в Україні. Що станеться з українською книжковою полицею, якщо ви повернетесь / якщо вашого ресурсу не стане на продовження / якщо одностудії, з якими ви починали проєкт, з різних причин більше не зможуть вам допомагати?

Припустімо, ви не маєте сили підтримувати книжкову полицю, що вже наповнена книжками. Проте в кожній країні є активні українські громади, якщо не в місті, де ви її організували, а в сусідньому. Не забувайте, що придбані на кошти спонсорів, доброчинців книжки мають продовжувати виконувати функцію, заради якої благодійники підтримали їхнє придбання. Якщо ви не інвестували власні кошти у придбання — книжки не є вашою власністю. Спробуйте домовитися з активними представниками громади про передання бібліотеки, залучіть цю громаду до роботи над нею, введіть у курс справи — передайте не лише книжки, але й ваш досвід.

Наша команда щиро радить спробувати забезпечити сталість такого проєкту, адже українські діаспори не зникнуть з усіх країн Європи, не розчиняться в мові і літературі інших культур. Присутність української книги за кордоном — це можливість читати рідною мовою для багатьох дітей і дорослих, зустрічатися, створювати книжкові клуби, запрошувати українських письменників.

ПОРАДА ЕКСПЕРТКИ

Ірина Батуревич:

Цілком вірогідно, що прочитавши цей poradnik, ви захочете зробити трішки більше для сталості представлення української літератури у світі. І ви цілком можете вийти за межі своєї книжкової полиці:

1. Зайдіть у місцеву бібліотеку – запитайте у них, чи мають вони українські книжки? Зазвичай бібліотеки працюють на задоволення читацького попиту – якщо українська громада буде активно цікавитися українською книгою, заповнять форму запиту на придбання книжок – найчастіше, бібліотека повинна виконати запит читачів. Спробуйте забезпечити українськими книжками у такий спосіб свою місцеву бібліотеку.
2. Зверніться до дистриб'юторів – відшукайте їх, та відповідно до профілю компанії – запропонуйте включити у пропозицію українські книжки. Якщо маєте бажання – ви також можете запропонувати таким компаніям книжки, перекладені з української на їхні рідні мови. Це також допоможе українській літературі стати ще більш затребуваною і престижною.

Можливо, для когось українська книжкова полиця стане лише початком великої української бібліотеки, книгарні чи громадської ініціативи, що буде просувати українську літературу за кордоном, зробить впізнаваними більше українських письменників. Для когось – перетвориться на локальну дистрибуційну компанію, а хтось просто відкриє для себе українську книгу як напрочуд конкурентний і надзвичайно якісний культурний продукт, непересічну літературу. Усе це — можливо, і ми віримо, що українська книга ставатиме все більш доступною, в якій би країні світу ви б не опинилися.

КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ ВІД УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ІНСТИТУЦІЙ ТА ВИДАВНИЦТВ

Інформація від Українського інституту книги

Загальна порада: Звернутися до місцевої бібліотеки. Зазвичай вони з увагою реагують на потреби читачів. Якщо вони будуть готові закупити, то вам стануть в пригоді рекомендації УІКу з книжкового асортименту:

[ПОДИВИТИСЯ](#)[ПОДИВИТИСЯ](#)

Проект «Українським дітям – українську книгу!», започаткований Держкомтелерадіо спільно з Офісом Президента України та Міністерством культури та інформаційної політики України:

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Проект «Книжки без кордонів» під патронатом першої леді Олени Зеленської спільно з МКІП і МЗС, що був орієнтований на особисті подарункові примірники:

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Де шукати за кордоном українські книжки? Низка візуалізованих пам'яток, кожна з яких присвячена окремій країні:

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Додаток **Українська цифрова бібліотека** від Українського інституту книги пропонує сучасні та класичні літературні твори вітчизняних та закордонних авторів:

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Інформація від Goethe-Institut в Україні

Goethe-Institut в кооперації з Німецькою бібліотечною асоціацією та Українським інститутом книги за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини започаткували проект «Валізка з книжками із України».

Метою проекту є надати можливість українським родинам, які вимушено покинули свій дім, знайти в німецьких бібліотеках та в бібліотеках Goethe-Institut улюблені книги українських авторів та зарубіжних в українському перекладі. В комплекті з книгами батьки, бібліотекарі_ки та вчителі зможуть використовувати завдання, які були розроблені для програми «Живі письменники», а також дидактичні напрацювання, які були створені спеціально для проекту «Валізка з книжками».

Сторінка проекту (UA/DE):

ПОДИВИТИСЯ

Перелік 600 бібліотек та інституцій, які отримали «Валізки з книжками»:

ПОДИВИТИСЯ

Інформація від видавництв та інших організацій

1. **40 макетів дитячих книжок** українською мовою від видавництв "Веселка", "Крокус", "Апріорі", "Навчальна книга-Богдан", "K.I.C.", "Мушля", "Чорні вівці/Книги XXI", "Ранок", "Віват", "Талант/Unisoft", "ІPIO" та "Наша ідея":

[подивитися](#)

2. Українські видавництва надають можливість звантажувати **книжки для українських дітей**. Наприклад:

[подивитися](#)

3. Книжки доступні для вільного завантаження:

[подивитися](#)

4. Добірка дитячих книжок в форматі PDF, зібрана Освіторією:

[подивитися](#)

5. У Польщі можна замовити **книжки для дітей**, що були змушені залишити Україну через війну:

[подивитися](#)

6. Аbuk виклав у вільний доступ добірку безкоштовних **дитячих аудіокнижок**:

[подивитися](#)

7. Книжкова дистрибуція за кордон: хто виграє на зростанні інтересу до української книги

[подивитися](#)

Наведений вище перелік не є вичерпним й ґрунтується на згадках респондентів проєкту.

ДЕ ШУКАТИ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКОВІ РЕЙТИНГИ І НОВИНКИ

РЕЙТИНГИ

УІК

Catalog of Ukrainian children's books 2022

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Catalog of Ukrainian adult literature 2022

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Перелік найпопулярніших книжок в українських бібліотеках 2022

[ПОДИВИТИСЯ](#)

New books from Ukraine 2021

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Щомісячні дайджести новинок від Інституту книги

[ПОДИВИТИСЯ](#)

PEN Ukraine

Найкращі українські книжки 2022 року за версією ПЕН

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Від Сковороди до сьогодення: 100 знакових творів українською мовою

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Від Куліша до сьогодення: 100 знакових романів і повістей українською мовою

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Читомо

Вітрина книжкових новинок 2022

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Бестселери 2022 року

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Despite the war: novelties of Ukrainian fiction 2022

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Барабука

Довгий список найкращих родинних видань 2022 року

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Як говорити з дітьми про війну: список книжок українською

[ПОДИВИТИСЯ](#)

Книжки, які купували українці у 2022 році

[ПОДИВИТИСЯ](#)

BBC

Сторінка проекту Книги року BBC

ПОДИВИТИСЯ

Короткі списки Книги року BBC-2022

ПОДИВИТИСЯ

РЕЙТИНГИ НАЙЧИТАНІШИХ КНИЖОК ВІД УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК

[Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей](#)

[Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій](#)

[Тернопільська обласна бібліотека для дітей. Книжкова виставка
“Не зупиняйся на одній книзі”](#)

[Наукова бібліотека Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного](#)

[Центральна бібліотека Полтавської міської територіальної громади](#)

[Львівська обласна бібліотека для дітей](#)

Порадник створено в рамках проекту Ukrainian Bookshelves Worldwide, що реалізується **Читомо** (chytomo.com) спільно з **Українським літературним центром** (lincentr.in.ua) за підтримки Стабілізаційного фонду культури та освіти Федерального міністерства закордонних справ Німеччини та Goethe-Institut.

Партнери проекту:

Український інститут книги, Українська бібліотечна асоціація, Німецька бібліотечна асоціація, Goethe-Institut в Україні, Міністерство закордонних справ України.

Авторки:

Поліна Городиська, Оксана Хмельовська

Наші експерти:

Ірина Батуревич, співзасновниця Читомо, Оксана Бруй, президентка Української бібліотечної асоціації, Юлія Козловець, координаторка Міжнародного літературного фестивалю «Книжковий Арсенал», а також засновниця авторської книгарні «Чулан», Вероніка Селега, співзасновниця «Бібліотека майбутнього», Саша Сметаненко, засновниця багатьох книжкових просторів у Києві, Лариса Лугова, віце-президентка Української бібліотечної асоціації, директорка Львівської обласної бібліотеки для дітей, Юрій Марченко, видавець, Марія Шубчик, координаторка літературних проєктів Goethe-Institut в Україні.

Верстка:

Олеся Бачинська

Дисклеймер: Поради у цьому документі не є вичерпними й ґрунтуються на коментарях й рекомендаціях, наданих під час публічного опитування тематичних ініціатив в рамках проекту Ukrainian Bookshelves Worldwide.

Перелік країн, в яких працюють ініціативи українських книжкових полиць, що надали рекомендації для порадики: Австрія, Бельгія, Греція, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Литва, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Республіка Кіпр, Республіка Корея, Румунія, Словаччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія.

Контакти для питань і пропозицій:

chytomo@gmail.com